

Toddlerlydleker - ”La barna komme til lyden”

Av Knut Kvaran. Høgskolelektor i musikk ved Dronning Mauds Minne Høgskole for førskolelærerutdanning.

Publisert i Musikk fra livets begynnelse. Nr 3/2007.

Hvordan kan man la toddleren få komme til lyden og leke med ulike lydtkilder, isteden for at vi voksne kommer med lyden og musikken til dem? Tankene kom i sving etter at jeg, som ny musikk lærer ved DMMH høsten 2006, leste Gunvor Løkkens bok *Toddlerkultur, Om ett- og toåringers sosiale omgang i barnehagen*, der hun skriver om hvordan toddlerkulturen handler om distinkte og særpregede væremåter, omgangsformer med kroppslighet som et felles kjennetegn og samlek rundt store lekegjensstander. Den franske filosofen Maurice Merleau-Ponty ga i 1945 ut boka *Persepsjonens fenomenologi*, der kroppens fenomenologi utgjør en viktig del. Denne varianten av fenomenologien framhever mennesket som en hel kropp, som tankene og ordene våre er rotfestet i. Hvordan kan vi overføre denne kroppsfilosofien om menneskets sansende og fortolkende tilstedeværelse i verden til toddlernes omgang med musikk? Med utgangspunkt i disse spørsmålene og Løkkens refleksjoner rundt toddlerkulturen fikk jeg til et tverrfaglig prosjekt med 3. klassestudentene med estetisk fordypning med vekt på musikk, DMMH og Institutt for Produktdesign, NTNU. Samarbeidet fikk form som en todagers workshop der målet var å lage lydtkeler som kunne plasseres ut i barnehagen. Det ble laget åtte lydtkeler som ble plassert ut i flere barnehager for utprøving. Førskolelærerstudentene dro så ut for å observere hvordan lekene ble brukt, og ut fra dette skrev de rapporter om de forskjellige lekene.

Utforming av lydtkelene

Løkken (2004) skriver at Toddlerkulturens omgangsform har kroppslighet som et felles kjennetegn og at store lekegjensstander appellerer til samlek. Eksempler kan være en sofa man kan hoppe i, en madrass med laken det går an å gjemme seg under, stoler man kan flytte på og organisere, store pappesker man kan gjemme seg i, ”borte titt-titt” lek gjennom forheng, eller et skap man kan kripe inn i. Utfordringen studentene fikk var å lage store lydtkeler som tok utgangspunkt i toddlernes kroppslige omgangsform, og som kunne gi mulighet for samlek. Lekene skulle stimulere barnas nysgjerrighet ved at de selv

skulle få utforske lydkilden, de skulle gi barna en sanseopplevelse og glede ved å skape lyd gjennom handling. Det gjennomgående i studentenes rapporter om lydlekene er at barna har hatt stor interesse for alle lydlekene den første tiden etter at lekene kom til barnehagen, men at interessen har dabbet av etter hver. Hva kan så dette tap av interesse skyldes? Kan det være sånn at barn er slik som oss voksne at nye ting er interessante for en periode, men at de så blir mindre interessante etter hvert som vi blir vant til dem? Prosjektet gir ikke noe entydig svar, men lekene ble laget på to dager, med begrensede materialer slik at alle hadde forbedringspotensialer både i utforming og som lydkilder. Både Løkken og Rasmussen skriver om nødvendigheten av at lektøyet leker tilbake for at barna skal stimuleres til lek over tid. Rasmussen skriver at: "Legetøy holder udelukkende barnet i ånde, hvis det legger op til et vist mål af tempo, spænding, overraskelse og eventyr. Leg med legetøj skulle gerne skabe et bevægelsesmønster, hvis forløp ikke uden videre lader sig forudsige." (Rasmussen, 2001, s.105). Løkken tar utgangspunkt i Buytendijks leketeori når hun gjennomgår lekens grunnleggende hit-og-dit bevegelse, intensitet og form: "Leken er ikke bare at barnet leker med noe, men også at denne noe leker med barnet. Jo mer dette oppfylles, jo mer intens og vedvarende blir leken." (Løkken, 2004, s.70). Det kan være at ikke alle lydlekene lekte nok med barnet eller at de ikke ga tempo nok. Hadde lydleken lekt mer tilbake, ville kanskje leken vart lengre? Erfaringen fra prosjektet viser at det var lydlekene med kjente formene som ungene lekte lengst med. De lekene som ungene hadde mest utholdenhet med var utformet som en rutsjebane, en vugge og et lite rom hvor man kunne gjemme seg med masse forskjellige lydkilder hengende ned fra taket. Dette forteller oss at det er noen former for leker som appellerer mer til toddlerlek enn andre. Det hadde i en forlengelse av prosjektet vært interessant å studere dette nærmere. Det hadde og vært interessant å utforme lydleker slik at man på en enkel måte kunne skifte ut og forandre lydkildene, for å holde spenningen lengre. Elektro-akustiske løsninger kunne også vært prøvd ut som en del av lekene.

Musikkformidlingen i barnehagen og gjennom grupper tilknyttet foreningen Musikk fra livets begynnelse skjer ofte i en situasjon der en voksen leder an i sanger og sangleker. Med den kunnskap vi i dag har om todollernes særegne kroppskultur må vi også gi barn tid til å oppdage og utforske lyden på sin egen særegne kroppslige måte. Vi må gi barna muligheten til selv å forske på lyder, oppleve nye samklanger og prøve ut

lydkilder i et fellesskap med utgangspunkt i kroppslig erkjennelse. For å gjøre dette må vi tenke utradisjonelt og gi rom for det kroppslige. Barna må få utforske lyder med hele kroppen gjennom lek. Torill Vist (2005) skriver i sin artikkel ”I lyden bor barnet, i barnet bor lyden” i boka *Småbarnspedagogikk* om vår tids anerkjennelse av kroppens erkjennelsespotensial:

Kropp og opplevelse er to sider av samme sak. Det er kroppen som er utgangspunktet for våre opplevelser. Følelser og musikk eksister ikke for oss før kroppen vår deltar. Nettopp opplevelseskvaliteten og kontakten med det kroppslige er samtidig med på å styrke musikkens rolle i erkjennelse og læring. (s.87)

Dette synet på kroppen som erkjennelsespotensial, som vi også finner hos Merleau-Ponty, må vi som ta inn over oss i musikkarbeid med toddlerne. Det kroppslige og det umiddelbare kjennetegner også toddlernes omgang med musikk.

Lag lydleker

Det tok studentene to dager å bygge lydleker med enkle hjelpemidler, noen gamle rør fra byggeplasser, noen sponplater, litt maling og noen tøystykker. Lydkilder var rangler, bjeller, cymbaler, klokker og metallrør, lydkilder som er enkle og billige å skaffe. Andre lydkilder som er spennende, kan for eksempel være små keyboards, innspilte lyder, en gammel skrivemaskin eller et ”lykkehjul”- et innbygdt sykkelhjul som lager lyd, når man snurrer det rundt. Det finnes mange måter å lage en lydlege på og man kan lage leken ut fra de lydkildene og de materialene man har tilgjengelig. På bakgrunn av de gode erfaringene fra dette prosjektet vil jeg oppfordre alle interesserte til å gå i gang med å bygge sin egen lydlege.

Denne teksten bygger på en artikkel trykt i Barnehagefolk nr. 3/2007

Referanser

- Haugen, S. Løkken, G og Röthle, M (red) (2005). *Småbarnspedagogikk. Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag
- Løkken, Gunvor (2004). *Toddlerkultur, Om ett- og toåringers sosiale omgang i barnehagen*, Oslo: Cappelens akademiske forlag.
- Merleau-Ponty, Maurice (1945). *Phénoménologie de la perception*. Paris: Gallimard
- Rasmussen, T. H. (2001). *Legetøjets virtuelle verden*. Brøndby: Semi-forlaget.
- Studenter i 3MEST (2006/2007) *Rapporter om lydleker*. Ikke publisert.